

GESCHIEDENIS VAN DE ORGELS IN DE GROTE OF SINT-MAARTENSKERK TE ELST

HET NOSTER-ORGEL

Over de vroegere orgels in de Grote Kerk te Elst zijn slechts summiere gegevens bewaard gebleven. Waarschijnlijk stamt het eerste orgel uit het midden van de 16^e eeuw; het werd gebouwd door Johan Noster uit Nijmegen. Van het orgel zelf is in feite niets bekend, maar wel over de orgelbouwer. Johan Noster, zoon van organist en orgelmaker Jan Noster, was 'ijzersnijder (stempelsnijder) Sijner Majesteit munten binnen Nymmegen und organist' en was als orgelmaker rond 1558 in conflict geraakt met de kerkmeesters in Elst. Er was op 4 januari 1555 een contract getekend waarin Noster de opdracht kreeg voor de bouw van een nieuw orgel. Bij de oplevering ontstond echter een conflict tussen beide partijen omdat volgens Noster twee van de keurende organisten hem vijandig gezind waren. Het Hof van Gelderland te Arnhem bepaalde op 25 oktober 1558 dat Noster dadelijk 100 Philippusgulden zou ontvangen en de gesignaleerde gebreken vóór eind 1559 zou verhelpen; het instrument moest dan op kosten van de kerkmeesters door onpartijdige organisten wederom gekeurd worden. Bij goedkeuring zou dan opnieuw 100 Philippusgulden vervallen, terwijl het instrument in 1560 nogmaals op kosten van de kerkmeesters zou worden gekeurd. Aangenomen mag worden dat het hierna allemaal pais en vree was tussen beide partijen. Het orgel zal echter niet lang geklonken hebben, want de Reformatie stond voor de deur en voor het orgel was er vaak geen plaats meer. Calvijn noemde het zelfs 'de sirene van de duivel'.

Johan Noster was een vertegenwoordiger van de Oost-Nederlandse school en had onder andere ook het in 1541 gebouwde orgel in de Eusebiuskerk op zijn naam staan. Voorwaar geen kleinigheidje voor een orgelbouwer in de zich snel ontwikkelende wereld van de orgelbouw in de 16e eeuw.

HET VAN EIJDONCK-ORGEL

Veel is er niet bekend over het Noster-orgel, maar het is waarschijnlijk geen lang leven beschoren geweest. Wat wél bekend is, is dat er in de loop van de 18e eeuw werd uitgekeken naar een nieuw orgel. In 1766 vermeldt het tijdschrift 'Boekzaal der geleerde wereld': 'Door het voorbeeld van andere aanzienlijke Gemeentens op het platte land aangespoord heeft men ook alhier, tot betere leiding van het Heilig Psalmgezag, een orgel doen vervaardigen'. Hieruit kan worden opgemaakt dat men het in Elst al geruime tijd had moeten stellen zonder orgel. Het nieuwe instrument was vervaardigd door vader en zoon Paulus en Leonardus van Eijdonck uit 's-

Hertogenbosch. Het instrument kreeg indertijd alle lof, en moet een bijzonder fraaie klank en een schoon uiterlijk hebben gehad. In 1831 herstelde de firma Gabry het orgel, waarna zij het onderhoud in handen kregen. Halverwege de 19^e eeuw was dit orgel aan vervanging toe omdat het nauwelijks meer bespeelbaar was, mogelijk het gevolg van een grote kerkrestauratie. Het oude Van Eijndonck-orgel werd op 26 september 1868 te koop aangeboden in de 'Kerkelijke Courant', maar een koper werd niet gevonden. Uiteindelijk is het hele orgel gesloopt.

Dispositie

Manuaal: Prestant 8' / Bordon 8' / Quint Fluit 6' / Octaav 4' / Fluit 4' / Quint 3' / Super Octaav 2' / Tertiaan (B/D) / Mixtuur III sterk / Cornet III sterk / Trompet 8' (B/D)

Pedaal: Aangehangen

Paulus van Eijndonck (1707-1773), klokkenist en orgelmaker, zorgde vanuit Helmond voor het onderhoud en herstel van een aantal orgels. Samen met zijn zoon Leonardus (1736-1812) bouwde hij in 1765 een nieuw orgel voor de St-Pieterskerk in Oirschot en een jaar later voor de kerk in Elst. Dat laatste bestaat dus niet meer, van het eerste werd de kast in 1914 gebruikt voor de bouw van een nieuw orgel voor de Kapel Onze Lieve Vrouwe ter Nood in Heiloo. Daar is die kast nog steeds te vinden; bijgaande illustratie is ervan afgeleid. Omdat Van Eijndonck deze twee orgels kort na elkaar heeft gebouwd en omdat het om vrijwel dezelfde dispositie ging, mag worden aangenomen dat de kasten van beide instrumenten identiek moeten zijn geweest.

HET WITTE-ORGEL

Nadat in 1863 was besloten om het Van Eijsdonck-orgel te vervangen, ontstond het plan om een gebruikt orgel uit Rotterdam aan te schaffen, maar van koop is het niet gekomen. Vervolgens werd de orgelmakers G.A.D.J. Gabry en C.G.F. Witte verzocht een offerte in te dienen voor een geheel nieuw orgel. De kerkvoogden gaven de voorkeur aan laatstgenoemde, die eind 1867 dan ook de opdracht kreeg het nieuwe orgel te bouwen voor een bedrag van 5750 gulden. De inwijding vond plaats op 23 mei 1869.

In het Witte-archief zijn van dit orgel twee tekeningen aanwezig, een van het gehele front (hieronder weergegeven) en een van enkele details van het houtsnijwerk van het front, maar foto's ontbreken in de archieven helaas. Het orgel kon vergeleken worden met dat in de Janskerk te Utrecht, gebouwd in 1861. Vermeldenswaard is dat de speeltafel zich in Elst, gezien vanuit de kerk, in de linkerzijwand bevond, wat bij Witte niet echt gebruikelijk was.

Het onderhoud werd aanvankelijk uitgevoerd door de firma Bätz-Witte, vanaf 1887 door de firma Leichel en vanaf 1925 door de firma De Koff & Zoon (voortgekomen uit Bätz-Witte). Deze voorzag het orgel in 1930 van een elektrische windmotor, zodat de balgentreders voortaan thuis konden blijven, plaatste een zwelkast om het Bovenwerk, voegde een Voix Céleste toe op een aparte lade, en bracht een koppel aan tussen Pedaal en Manuaal II (Bovenwerk). Opvallend is dat het Walker-koororgel, dat uit dezelfde tijd stamt, in 2018 ook is verrijkt met een Voix Céleste!

Dispositie

Hoofdwerk:

Bourdon 16' / Prestant 8' / Roerfluit 8' / Octaaf 4' / Quint 3' / Octaaf 2' / Mixtuur III-IV sterk / Trompet 8' (B/D)

Bovenwerk (in zwelkast *):

Prestant 8' / Viola 8' / Holfluit 8' / Salicet 4' / Fluit 4' / Gemshoorn 2' / Voix Céleste **

Pedaal:

Subbas 16' (gecombineerd met Bourdon 16') / Violon 8'

Koppelingen:

Manuaalkoppel / Pedaal-Hoofdwerk / Pedaal-Bovenwerk *

* in 1930 aangebracht door De Koff

** in 1930 door De Koff geplaatst op een aparte lade

In 1944 werd de Grote Kerk als gevolg van oorlogshandelingen zwaar beschadigd en ging het complete interieur van de kerk, inclusief het Witte-orgel, geheel in vlammen op. De Kerkenraad had bij de wederopbouw van de kerk haar zinnen gezet op het door de orgelbespelingen van Jan Zwart via de radio bekende Strümpfher-orgel (1796) van de Hersteld Evangelisch-Lutherse kerk aan de Kloveniersburgwal te Amsterdam, die in 1952 voor kerkelijk gebruik werd gesloten. Helaas bleek dit orgel net iets te breed voor de kerk en werd alleen de preekstoel van de Lutheranen overgenomen. Hierna besloot men in Elst om toch maar een nieuw orgel te laten bouwen.

Christian Gottlieb Friedrich Witte (1802-1873) was vanaf 1826 werkzaam bij de beroemde Utrechtse orgelbouwer Jonathan Bätz, maker van onder meer het grote orgel in de Domkerk te Utrecht, en werd in 1833 zijn compagnon; het bedrijf werd omgedoopt tot fa. Bätz & Co. Na het overlijden van Bätz in 1849 zette Witte, die in 1839 met een vrouwelijke telg uit het geslacht Bätz getrouwd was, het bedrijf voort onder de naam Bätz-Witte, maar de contracten bleef hij ondertekenen met Bätz & Cie. Na het overlijden van Christian Witte nam zijn zoon Johan Frederik de leiding van het bedrijf over. Deze ging verder op de door zijn vader ingeslagen weg van vernieuwing en wist talloze opdrachten binnen te halen. Zijn dood in 1902 betekende het einde van een beroemd familiebedrijf, dat tot aan het eind de naam J. Bätz & Co heeft gehouden. Vader en zoon Witte vormden de vierde en vijfde generatie van dat bedrijf, dat was opgericht door Johann Heinrich Hartmann Bätz, afkomstig uit Thüringen, en die zich in 1739 in Utrecht had gevestigd. In talloze kerken in Nederland, hoofdzakelijk protestantse kerken, is heden ten dage nog een orgel te vinden van de firma Bätz-Witte.

*C.G.F. Witte, portret en ondertekening.
(uit: De orgelmakers Witte)*

Het Witte-orgel in Elst wordt vaak vergeleken met het nog altijd bestaande orgel in de Janskerk te Utrecht. Dat werd door C.G.F. Witte gebouwd in 1861 en had vrijwel dezelfde dispositie. Alleen het Hoofdwerk bezat drie registers meer (Cornet 5 st, Roerfluit 4' en Basson 16'), de bezetting van Bovenwerk en Pedaal was geheel identiek. Om te kunnen horen hoe het orgel in Elst moet hebben geklonken, kan een bezoek aan Utrecht worden aanbevolen.

Ook qua uiterlijk doet het Utrechtse orgel denken aan dat in Elst, maar een orgel dat er bijna helemaal op leek was dat in de Hervormde Kerk van Ellewoutsdijk op Zuid-Beveland, door J.F. Witte gebouwd in 1878. Ook dat orgel is tijdens de Tweede Wereldoorlog jammerlijk ten onder gegaan, maar er bestaat nog wel een foto van. Het verschil zit 'm vooral in de labiumlijn; in Elst was die horizontaal, evenal in de Janskerk, maar in Ellewoutsdijk was die gebogen. Die horizontale labiumlijn was uniek, want Witte bouwde altijd orgels met gebogen labiumlijn. De beide kasten waren gebaseerd op hetzelfde ontwerp, met een front in neogotische stijl.

*Het Witte-orgel te Ellewoutsdijk.
(uit: De orgelmakers Witte)*

HET VAN LEEUWEN-ORGEL

Nadat was gebleken dat het het Strümphler-orgel uit Amsterdam te groot was voor de kerk in Elst, werd besloten om een geheel nieuw orgel te laten bouwen. De opdracht hiervoor ging naar de firma G. van Leeuwen & Zn uit Leiderdorp, waarbij Lambert Ern  als adviseur optrad. Het orgel werd opgeleverd in 1953, nadat de restauratie van de kerk was voltooid. Karakteristiek voor het orgel zijn het massieve front met de gevlamd koperen pijpen en de windladen die zijn gemaakt volgens het zogenoemde Veka-systeem, de verende kantsleep. Op deze laden bleven acht plaatsen gereserveerd voor latere uitbreidingen. Het front van het orgel werd ontworpen door G. Pothoven, de architect die de wederopbouw van de kerk gestalte gaf, en vormt met het interieur een mooi voorbeeld van de wederopbouwarchitectuur waar zorgvuldig mee omgegaan dient te worden en dat niet verloren mag gaan!

Al vrij spoedig na de oplevering bleek het Van Leeuwen-orgel een aantal mankementen te vertonen. Zo waren voor de toetstructuur materialen gebruikt die hun duurzaamheid niet hadden bewezen. In 1969 werd het orgel opnieuw onder handen genomen door de firma Pels & van Leeuwen uit Alkmaar, tegenwoordig gevestigd in Rosmalen, waarbij ook enkele registers aan het orgel werden toegevoegd. De herstelwerkzaamheden bleken niet afdoende, zodat uiteindelijk een tweede restauratie noodzakelijk was. Deze werd uitgevoerd door orgelbouwer M.C. Tiggelman uit Zaltbommel, waarbij vooral de mechaniek van het instrument werd verbeterd.

Sinds de jaren negentig werd steeds duidelijker dat het orgel aan een grondige renovatie toe was en groeide de wens het nog steeds 'incomplete' instrument te voltooien. In 2001 ontving de firma Flentrop te Zaandam de opdracht het instrument te restaureren onder advies van Jan Jongepier. En dat gebeurde grondig.

'Het orgel, dat een monumentaal uiterlijk bezit en voor de zogeheten wederopbouwperiode in ons land een zeer goed en aansprekend voorbeeld is, bezit nu ook weer een monumentaal klankbeeld. [...] Door de uitgevoerde werkzaamheden is de klank van het orgel aanmerkelijk, op sommige punten zelfs spectaculair verbeterd en verfraaid', zo concludeerde Jan Jongepier in zijn eindverslag. Op 22 september 2002 werd het vernieuwde instrument officieel ingewijd tijdens de ochtenddienst en een middagconcert.

Om de oorspronkelijke dispositie van het orgel te voltooien – nog steeds ontbraken de Trompet 16' van het Hoofdwerk en de Trompet 8' en Cink 2' van het Pedaal – ontwikkelde de Orgelstichting Elst een actieplan om de nodige gelden in te zamelen. Dankzij royale giften, subsidiëring van diverse instellingen, een bijdrage van de kerkrentmeesters, de adoptie van orgelpijpen en het kopen van cd's, kon begin 2004 het licht op groen worden gezet voor deze voltooiing, die eveneens werd uitgevoerd door de firma Flentrop. In augustus 2004, meer dan vijftig jaar nadat het voor het eerst zijn neobarokke klanken had laten horen, was het orgel eindelijk compleet. Op 29 augustus werd het voltooide instrument in de kerkdienst ingewijd door Dirk Luijmes, waarna op 4 september het eerste orgelconcert op het 'nieuwe' orgel volgde.

Dispositie

Hoofdwerk	Rugwerk	Pedaal	Speelhulpen
Quintadeen 16'	Holpijp 8'	Praestant 16'	Koppelingen:
Praestant 8'	Praestant 4'	Octaaf 8'	HW-RW
Spitsgamba 8'	Speelfluit 4'	Octaaf 4'	HW-Ped
Roerfluit 8'	Octaaf 2' (1969)	Mixtuur 4 st	RW-Ped
Octaaf 4'	Woudfluit 2'	Bazuin 16'	
Nachthoorn 4'	Quint 1 1/3' (1969)	Trompet 8' (2004)	Tremulant RW
Quint 2 2/3' (1969)	Sesquialtera 2 st	Cornet 4' (1969)	
Octaaf 2'	Scherp 4 st	Cinq 2' (2004)	
Mixtuur 6-8 st	Dulciaan 8'		
Trompet 16' (2004)			
Trompet 8'			
Trompet 4' (1969)			

De bouwer van het orgel, Gerrit van Leeuwen, was de zoon van orgelmaker Gerrit van Leeuwen sr. (1867-1946) te Leiderdorp. Deze was werkzaam geweest bij de orgelmakers P. J. Adema en D. G. Steenkuyl, en werd in 1896 meesterknecht bij de firma J. van Gelder te Leiden. In 1903 begon hij zelf een orgelmakerij, die goed was voor de bouw van verschillende grote orgels in Nederland. Nadat hij in 1946 overleden was, zetten zijn zoons Gerrit (1897-1977) en Willem (1903-1992) het bedrijf voort onder de naam G. van Leeuwen & Zonen, orgelmakers te Leiderdorp. Gerrit jr. was daarvoor werkzaam geweest bij de bekende orgelmakerij Standaart in

Rotterdam. Deze was in 1904 opgericht door Adriaan W.J. Standaart, die het vak had geleerd bij de firma Maarschalkerweerd & Zoon in Utrecht; de oprichter hiervan was Pieter Maarschalkerweerd, die leerling was geweest van Jonathan Bätz. Toch wel een klein wereldje eigenlijk...

In 1962 ging het bedrijf samen met dat van Bernard Pels, gevestigd in Alkmaar en eveneens opgericht in 1903, dat vooral orgels bouwde voor rooms-katholieke kerken, zoals die in Elst. De beide firma's gingen verder onder de naam Pels & Van Leeuwen; na eerst nog gevestigd te zijn geweest in Waardenburg en 's-Hertogenbosch, zetelt deze firma thans in de voormalige Bernadettekerk in Maliskamp, Rosmalen.

HET WALCKER-ORGEL

Het eerste koororgel in de Grote Kerk van Elst werd in 1967 gebouwd door de Duitse firma E.F. Walcker & Cie uit het Duitse Ludwigsburg en heeft één manueel en een zelfstandig pedaal. De registers van het manueel zijn gedeeld, dus met aparte registers voor bas en diskant (B/D). Een deel van het pijpwerk staat in een zwelkast. De houten pijpen van de Subbas stonden op een windlade achter de orgelbank, los van het orgel.

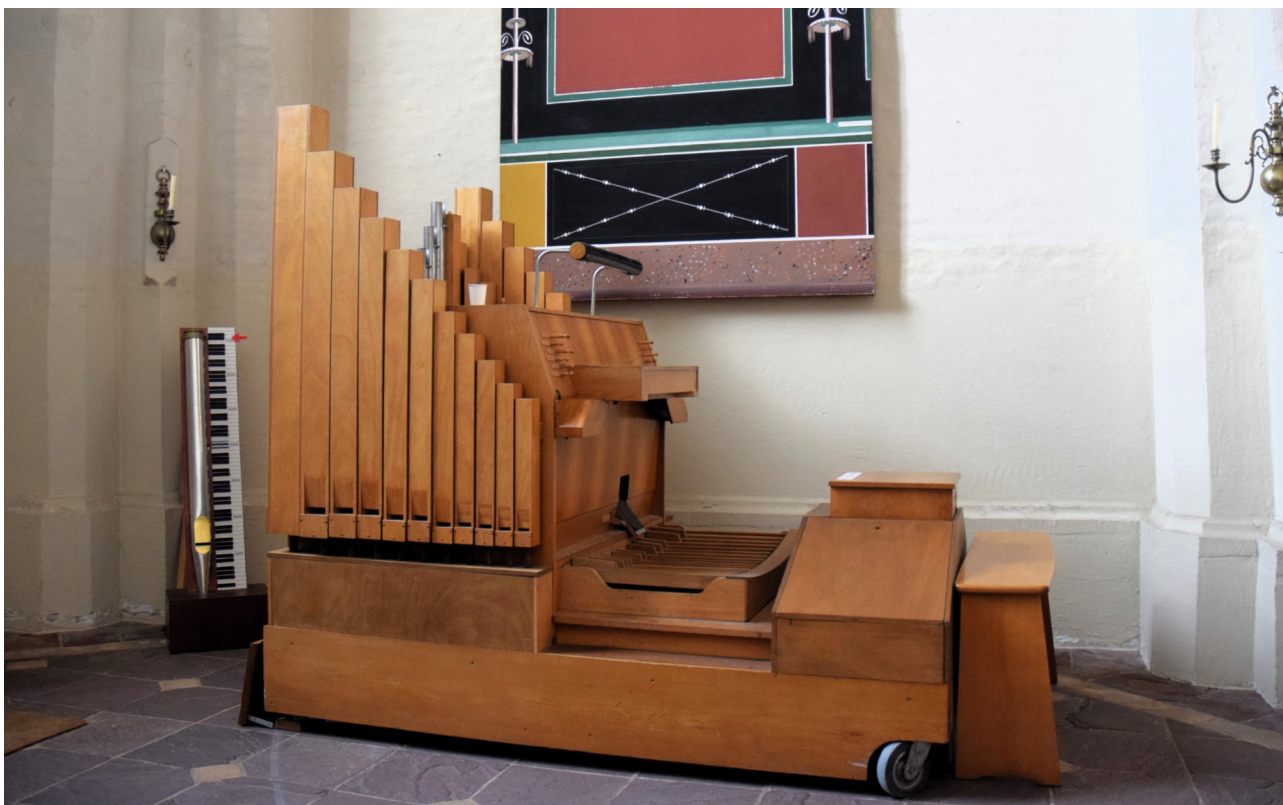
Halverwege de jaren tachtig ontstond de wens om het orgel verplaatsbaar te maken en om die reden te voorzien van wieltjes. De houten pijpen van de Subbas kregen toen een plaats aan weerszijden van het orgel op een aparte lade, terwijl de grootste pijpen onder de vloer van het orgel kwamen te liggen. Op deze manier werd alles één geheel en was verplaatsing veel eenvoudiger. Deze grote verbouwing vond onder leiding van organist Adri Janssen plaats in eigen beheer en heeft in de jaren erna zijn nut ruimschoots bewezen.

In 2017 werd besloten om het inmiddels vijftig jaar oude instrument te vervangen door een historisch Engels orgel. Begin 2019 werd het Walcker-orgel verkocht aan Arno van Strien in Bad Nieuweschans.

Dispositie

Manuaal	Pedaal
Gedeckt 8' B/D	Subbas 16'
Prinzipal 4' B/D	
Rohrflöte 4' B/D	
Oktave 2' B/D	
Quinte 1 $\frac{1}{3}$ ' B/D	
Mixtur 2-3f. B/D	

Koppel Pedaal-Manuaal

HET WALKER-ORGEL

Al sinds de herinrichting van het koor in de Grote Kerk van Elst in 2006 leefde het idee om het Walcker-koororgel te vervangen door een nieuw orgel. Deze wens groeide door het toenemend gebruik van het koor voor kleinere vieringen, en zeker na de invoering van het nieuwe Liedboek in 2013. Het oude koororgel bleek te weinig mogelijkheden te hebben bij de nieuwe vormen van viering, waarbij koorzang een belangrijke plaats is gaan innemen. Bovendien bezat het veel te weinig draagkracht om ook de gemeentezang te kunnen begeleiden. Een groot probleem bij dit alles was de grote afstand tussen het koor en het grote Van Leeuwen-orgel, dat aan de westkant van het schip staat. Van het orgelbalkon tot de koorsluiting is het maar liefst 48 meter, een afstand die mede door de akoestiek in de kerk 'onoverbrugbaar' is bij vieringen en uitvoeringen op het koor. Een nieuw koororgel zou bovendien de mogelijkheden vergroten om de kerk als klassiek podium te gebruiken, met name voor koor- en orgelconcerten. Het kerkgebouw is meer dan alleen een gebouw voor kerkdiensten, het is ook een ruimte naar buiten toe voor bezinning, cultuur en muziek.

In 2015 werd de noodzaak voor een nieuw koororgel bij de Kerkenraad op tafel gelegd. In haar vergadering van 21 juni 2015 ging deze onder voorwaarden akkoord met de aanschaf van een dergelijk orgel. Uitgangspunt daarbij was de keuze voor een bestaand 19^e-eeuws Engels orgel met 12 tot 16 registers, verdeeld over twee klavieren en pedaal, en voorzien van een zwelkast. Qua bouwstijl sluit dit type instrument nauw aan bij de Britse koortraditie. Het zou tevens een mooie aanvulling zijn op het neobarokke Van Leeuwen-orgel, dat voortkomt uit de Duitse orgeltraditie. Een dergelijk Engels orgel biedt tal van nieuwe liturgische en muzikale mogelijkheden. De Kerkenraad oordeelde dat de kosten van een dergelijk orgel niet volledig door de kerkelijke gemeente konden worden opgebracht en stelde als bijzondere voorwaarde dat de helft van de investering uit andere bronnen diende te worden gedekt.

De voor de uitvoering van dit project aangestelde Orgelcommissie kreeg een tweeledige opdracht: een voorstel aan de Kerkenraad uitbrengen voor de aanschaf van een orgel dat aan bovengenoemd uitgangspunt voldeed en al het mogelijke doen om de noodzakelijke middelen te genereren. De orgelcommissie heeft overigens in een latere fase van het proces de hulp ingeroepen van orgeladviseur Jaap Jan Steensma.

Na een aantal mogelijkheden bekeken te hebben kwam de commissie terecht bij F.R. Feenstra Orgelrestauratie in het Groningse Grootegast. Deze firma is sinds 1987

gespecialiseerd in de restauratie van historische Engelse orgels, waarvan er enkele in de werkplaats aanwezig waren. Op een ervan hadden de commissieleden hun oog laten vallen: het in 1871 door J.W. Walker & Sons gebouwde orgel voor St. John the Baptist in Winchester. In 1877 was het uitgebreid tot een tweeklaviers instrument met 13 registers, verdeeld over Great, Swell en Pedal. Om het helemaal geschikt te maken voor het beoogde gebruik in Elst, kon het aantal registers met twee worden uitgebreid: de Vox Celestes 8' van het Swell en de Trombone 16' van het Pedal. Omdat het orgel in Winchester in een open opstelling stond en er dus van een gesloten orgelkast geen sprake was, moest er een geheel nieuwe kast worden gemaakt; er werd daarbij een Dicker-orgel uit 1840 als voorbeeld genomen. Dit paste qua afmetingen en vormgeving prima bij de architectuur van de Grote Kerk. Nadat door de Kerkenraad de nodige vergaderingen aan dit onderwerp waren besteed en nadat was gebleken dat de fondsenwerving zeer voorspoedig verliep, kon uiteindelijk het licht op groen worden gezet voor de aanschaf van het Walker-orgel en kon het contract worden ondertekend.

In de werkplaats van orgelrestaurateur F.R. Feenstra in Grootegast werd het complete instrument tot in detail gerestaureerd en waar nodig vernieuwd, terwijl ervaren

meubelmakers begonnen aan de bouw van de kast. Deze werd gemaakt van eikenhout, vervolgens in de goede kleur beits geverfd en daarna in de bijenwas gezet. Op maandag 18 maart 2019 kwam het orgel in onderdelen per vrachtwagen aan bij de kerk, waarna direct aan de opbouw kon worden begonnen.

Het Walker-orgel is kerkelijk in gebruik genomen tijdens de ochtenddienst op 21 april 2019, Eerste Paasdag. De dag erna vond er een concert plaats voor genodigden en belangstellenden, waarbij het orgel officieel werd overgedragen aan het College van Kerkrentmeesters.

Boven de speeltafel van het Walker-orgel staat de tekst 'LET ALL THE WORLD IN EVERY CORNER SING', aangebracht door schilder/restaurateur Appie Veenstra uit Westervelde. Het is de eerste regel van een in Engeland met Pasen vaak gezongen lied, dat in Nederlandse vertaling terug te vinden is in het Liedboek onder nummer 867. Het is een loflied voor de Eeuwige, dat tot in alle uithoeken van de aarde gehoord mag worden!

Dispositie

Great	Swell	Pedal	Speelhulpen
Open Diapason 8'	Open Diapason 8'	Bourdon 16'	<i>Koppelingen:</i>
Stopped Diapason Bass 8'	Echo Gamba 8'	Trombone 16' **	Swell-Great
Wald Flute Treble 8'	Vox Celestes 8' *		Great-Pedal
Dulciana 8'	Stopped Diapason 8'		Swell-Pedal
Principal 4'	Principal 4'		Swell Octave-Great
Fifteenth 2'	Oboe 8'		<i>Tremulant</i>
Cremona 8'			
	* Anderson, 1900	** Compton, 1930	

Walker

De befaamde Engelse firma J.W. Walker & Sons Ltd werd in 1828 in Londen gevestigd door Joseph William Walker. Met name in de Victoriaanse tijd kwam zijn bedrijf tot grote bloei en werden er verspreid over heel Groot-Brittannië (en daarbuiten) talloze orgels door hen gebouwd. Van de grote, beroemde instrumenten kunnen die in York

Minster en Bristol Cathedral genoemd worden. Toen Joseph William in 1870 overleed, was het zijn zoon James John die leiding gaf aan de firma en de naam en faam ervan nog meer glans wist te geven. Na zijn dood in 1922 waren het steeds vooraanstaande werknemers die de firma onder dezelfde naam voortzetten, tot op de dag van vandaag. Sinds 2016 is J.W. Walker & Sons Ltd gevestigd te Devizes in Wiltshire.

Feenstra

F.R. Feenstra Orgelrestauratie bestaat sinds 1987 en is gevestigd in het Groningse Grootegast. Als klein ambachtelijk bedrijf heeft het zich gespecialiseerd in de restauratie van historische orgels uit Engeland, Schotland en Ierland. Daar zijn in de 19^e eeuw duizenden waardevolle orgels gebouwd, meer dan waar ook ter wereld. Door het sluiten van kerken zijn er de afgelopen decennia talloze van die orgels te koop aangeboden.

Fokke-Rinke Feenstra heeft een groot aantal van deze orgels aangekocht en grondig gerestaureerd, en waar nodig gecombineerd in passende stijl. Zo zijn ook balgen, laden, pijpwerk en kasten nieuw gemaakt. Door de kwaliteit van de uitgevoerde restauraties, waarbij werd samengewerkt met vooraanstaande orgeladviseurs, is er in de afgelopen jaren een uitstekende reputatie opgebouwd. Zo konden tal van Engelse orgels beginnen aan een tweede leven in Nederland, Duitsland, België, Denemarken, Noorwegen en zelfs Japan.

Organisten van de Grote of Sint-Maartenskerk te Elst

- Willem Luijmes 1818 koster en organist
- Derk Luijmes 1821 organist, overleden 1824
- Theodorus Luijmes 1822 organist, 1839 koster en organist
- Eduard Scheffer, benoemd in 1931, in 1942 mede-oprichter van het kerkkoor
- Simon Kleinlooh, 1959-1979
- Wim van de Kamp, 1965-1993
- Adri Janssen, 1975-2004
- Pieter Adr. Peters, 1979-1993
- Gerard de Jong, 1995-2001
- Ulrike Heider, 1994-1996
- Dirk Luijmes, 1996-heden
- Jaap Jansma, 2004-heden
- Simon Wouda, 2001- 2014
- IJsbrand ter Haar, 2014-heden

*Tekst en foto's: Carel van Gestel
februari 2024*